

SoLiLL

Project Group „Bread and Housing“ in České Budějovice

Renovation of an ancient area of city

Strážní domek č.1 *The Watch House No. 1*

Markéta Vondráčková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta
Projektová skupina „Chléb a bydlení“ : **SoLiLL 2002**

Historie

History

České Budějovice jsou proslaveny především Černou věží a čtvercovým náměstím. Málo kdo již dnes ví, že přímo středem města vedla v 19. století první „dřevěná a železná dráha“ do Lince, aby sloužila dopravě císařské soli ze Solné komory do českých zemí, ale i ostatního zboží a nakonec i osob. Doprava se řídila přesně stanoveným jízdním řádem. Po trati jezdily nákladní vlaky (transporty) rychlostí koňského chodu, osobní vlaky (trains) se pohybovaly zásadně poklusem.

Provozu koňky mezi Českými Budějovicemi a Lincem sloužilo 46 strážních domků. Z nich je dnes na našem území zachovaných jen několik. Strážní domek č.1 v Mánesově ulici v Českých Budějovicích je nejstarší železniční staniční budovou na evropské pevnině.

Skutečně doba, kdy například Radniční, Českou nebo Biskupskou ulicí vedly koleje a koně na nich táhli žebříňáky plné soli, je definitivně pryč. Přesto však nic nebrání tomu, abychom prošli trasou koněspřežky a rozpomenuli se na zašlé časy.

Výlet po stopách koněspřežky začíná v Mánesově ulici. Strážní domek, tč. nesoucí číslo popisné 44/10, byl vystavěn v roce 1827 a sloužil jako nádražní budova do roku 1870, kdy byl provoz na české části železnice zrušen. Již tehdy byly České Budějovice konzervativní a nechtěly železnici do města pustit. Zde byl také začátek a konec trasy dlouhé zhruba 128 kilometrů, tvrdí jihočeský historik Ivoš Hajn.

Návrhy na záchranu a revitalizaci objektů koněspřežní dráhy byly předloženy již v roce 1958. V roce 1966 byl při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích založen Památník dopravnictví. V roce 1971 byla podstatná část českého úseku koněspřežky prohlášena za národní kulturní památku.

Mimořádná záchranná akce objektu Strážního domku č.1 se uskutečnila v roce 1977. Domek byl posunut o 17metrů jihozápadním směrem. Jihočeskému muzeu byl předán v roce 1985 a veřejnosti poprvé zpřístupněn v roce 1992.

Teprve po navázání spolupráce s rakouskými iniciátory revitalizace koněspřežky po celé její trase se začalo vážně o revitalizaci uvažovat. Byla společně založena nadace HEREDITAS a byl vypracován Projekt obnovy koněspřežky.

No one knows nowadays that the first railway on the European continent, the famous Horse Drawn Railway, ran through České Budějovice in the 19th century. The rails led through Radniční, Česká and Biskupská Streets and the horses drew rack wagons full of salt on them.

A trip following tracks of the Horse Drawn Railway starts at the Watch House No. 10 in Mánes Street. This house comes from 1827 and functioned as a railway station first. A watchman lived there and had two rooms and a kitchen. Just nearby there was a goods station. The railway station here stopped carrying out its function in 1870.

In 1958 the first proposal for preservation and revitalization of this memorial was submitted. In 1977 the Watch House was extraordinarily pushed for 17 metres to the southwestern direction and in 1985, when the reconstruction of the object was finished, the house was given off to the South Bohemian Museum, and in 1992 it was made accessible to the public.

Současný stav

Present condition

Dnešní domek s dvěma pamětními deskami k počtě budovatelů koněspřežky je jediným zachovaným objektem prvního železničního nádraží na evropském kontinentě. A také počátek 19.století je pro České Budějovice velmi důležitým obdobím, neboť patřily k nejrychleji se rozvíjejícím městům v Evropě.

Objekt strážního domku je přízemní zděná budova o půdorysu písmene L s polovalbovou střechou. Římsy, lemování nároží a oken jsou opatřeny pásy hlazené omítky, fasáda je stříkaná.

Uvnitř objektu jsou dvě místnosti a sociální zařízení. Místnosti mají ploché stropy.

V současné době je v objektu umístěna expozice věnovaná památkám železnice na území města. Návštěvník zde může zhlédnout dobové fotografie, prostudovat si mapku koněspřežní železnice po celé její trase. Od května do listopadu je otevřen pro veřejnost.

Návštěvnost Strážního domku se pohybuje kolem 1600 osob ročně, příjem ze vstupného činí jen kolem 20 000 Kč. Zdá se, že fenomén koněspřežky není veřejnosti dostatečně znám.

Strážní domek je unikátní památkou, kterou nelze pominout, nicméně její nevhodná lokalizace v těsném a téměř nepřístupném prostoru města, v blízkosti nákupního centra a rušné křižovatky křižovatky neodpovídá její významnosti.

Strážnímu domku by určitě slušelo jednoduché dřevěné oplocení, zvýraznění venkovního prostoru (rozmanitější artefakty, nástěnné tabule, obrazy) a zázemí pro odpočinek (lavičky, aj.).

This house is at present the only preserved object of the first railway station in Europe. The object is the ground-level masonry building with an L ground plan and a half-hipped roof. Inside the object there are two rooms with a newly built toilet and bathroom in 1977. There are flat ceilings in the rooms. Nowadays you can find there the railway museum with period photographs, a plan of the Horse Drawn Railway, etc. The watch house can be seen by the public from May to November. But there are not enough publications, souvenirs, cloakroom and other facilities for the visitors. About 1,600 tourists come to see the watch house every year, which brings profit of 20,000 crowns. In 1996 the Hereditas Foundation worked out the Project Islands for reconstruction and following revitalization of the Horse Drawn Railway.

Záměr vlastníka

The owner's intention

Majitelem objektu je Jihočeské muzeum. Společně s rakouskými iniciátory obnovy koňské železnice v Kerschbaumu usiluje o její revitalizaci.

Projekt revitalizace předpokládá s rozšířením stávající odborné expozice, s vybudováním stylového objektu s prodejem vstupenek, publikací a propagačních předmětů, do budoucnosti také se zřízením pobočky městského I- informačního střediska.

Zbouráním ohradních zdí chce otevřít pohled na celý strážní domek, posunutím hranice jižním směrem získat prostor pro venkovní instalaci. Počítá zde s umístěním repliky vozu na přepravu solí, který by měl stát celoročně na kolejích o délce cca 4 m a s dalšími artefakty (jeřábem, váhami, točnou aj.).

The present exposition should be extended into the outer space, where the admission tickets, publications and other publicity materials could be had. At least the branch of the

municipal information centre could work here seasonally. The fence walls should be pulled down and a retort of a wagon for salt transportation placed here on about 4 metres long rails. There could also be placed other interesting artefacts (a crane, scales, turntable, etc.). A new fence could be made of wooden laths. There would also be an outside pre-fab house and the background for the visitors' relaxation.

Návrh

Proposal

Pro návštěvníka, který přijíždí cíleně do města za památkami koněspřežní železnice, je zahájení trasy v objektu Strážní domek nejlogičtější. Zde získá prvotní a nejobsáhlejší informace.

Harmonogram realizace projektu

Schedule of the project realization

Realizace projektu je závislá na finančních prostředcích. Projekt nedosahuje objemu velkých projektů Phare. Navíc se uvažuje o revitalizaci po etapách, podle vyhlášených grantových schémat (2001, 2002 a 2003). S renovací Strážního domku se počítá v roce 2002.

Předběžné rozpočtové náklady v Kč

Stavební úpravy Strážního domku

Construction adaptations of the Watch house

Číslo	Položka	Částka
1.	Bourání ohradní zdi	37.000 Kč
2.	Nová zeď	63.000 Kč
3.	Nové dřevěné oplocení	27.000 Kč
4.	Chodník	26.000 Kč
5.	Koleje	20.000 Kč
6.	Vozovka štěrková	6.000 Kč
7.	Parkové úpravy	22.000 Kč
Celkem		201.000 Kč
<i>Together</i>		<i>6,320 EUR</i>

Technické a materiální vybavení pro reinstalaci stálé muzejní expozice

Technical and material equipment for museum exposition

Číslo	Položka	Částka
1.	Vybavení expozice nábytkem, prosklené vitríny, stoly	250.000 Kč
2.	Náklady na reinstalaci, faksimile listin, kopie dokumentů a obrazových předloh	220.000 Kč
3.	Zřízení vnější expozice	900.000 Kč
4.	Provozní náklady	700.000 Kč
Celkové rozpočtové náklady, <i>together</i>		2.271.000 Kč
		<i>71,415 EUR</i>

